

Pasení ovcí je týmová práce

Poznámky ze školení v pasení ovcí

VÝBĚR ŠTĚNĚTE

Stefan si vždy vybere štěně z vrhu po rodičích a od chovatele, které dobře zná. To je základ. Pak už to nechá na štěněti, ať si vybere jeho. Vezme si štěně, kterému je sympatický, které k němu tíhne. Sympatie se prý nemění. Štěně to pozná lépe než on, jestli se k němu hodí. Je to o pachu, pohybu, atd. Nesleduje ani dominanci, čemuž někteří cvičitelé přikládají velký význam. Říká, že dobrý cvičitel dokáže usměrnit a naučit dobře pást jak dominantního, tak trochu bázlivého psa. Něco jiného však je chuť práci. Pokud je pes líný, nikdo s ním nic nenadělá. Toho pak rychle prodá někomu mimo branži.

SEZNAMOVÁNÍ S OVCEMI, PŘIVOLÁNÍ

Ve věku 12 až 15 týdnů štěně začne brát k ovečkám, tak jednou až dvakrát týdně. Ani v pokročilejším věku však není nutné brát ho k ovcím častěji. Stačí tak třikrát až čtyřikrát týdně. Odepne mu vodítko a nechá ho běžet kolem ovcí a hrát si. Pak ho zkouší ve vhodnou chvíli přivolat. Většinou to však nejde a tak ho nějakým způsobem uloví. Je třeba si uvědomit, že když se něco moc hýbe, pes to vidí hodně ostře a spustí se mu lovecký instinkt. Přivolání je proto mnohem účinnější, když se pes sám zastaví nebo když stojí ovce.

Čím je štěně starší, tím častěji ho volá od hry nebo od práce. Když nejsou ovce vycvičené (nejsou na honění psem zvyklé), dá je do ohrádky. Štěně zavolá ve vhodný okamžik, když na něj vidí nebo když se štěně zastaví. Používá různé „fígle“, sedne si na bobek, rozpřáhne ruce, volá na něj vysokým radostným hlasem, začne couvat nebo odcházet, nabízí pamlsky a tak podobně. Časem něco zabere. Když k němu štěně přijde, pochválí ho a opět ke stádu nebo k ohradě vypustí. Nesmí v psovi zakotvit to, že když k němu přijde, už práce skončí. Je velmi důležité, aby bylo přivolání vždy příjemné! Aby to byl povel pozitivní!

ZASTAVENÍ, UVEDENÍ DO POHYBU

Zastavení většinou začíná štěně učit když mu je více než půl roku. Pro ovčáckého psa neznamená povel k zastavení (light down = LD), že si lehne. Je totiž skoro jedno v jaké pozici se zastaví a jak dlouho v ní vydrží. Někteří psi mají způsob zastavení takzvaně v krvi, jiní se to musí dlouho učit. Někteří psi zalehávají tak, že téměř splnou se zemí, jiní zůstanou vzpřímeně stát. Není nutné psa nutit dělat to jinak než sám uzná za vhodné. Stefan povel LD štěně učí s pomocí osmi metrového provazu. Nejprve cvičí psa v ohradě o obvodu asi 50 až 100 metrů. Jakmile uvidí, že je vhodná příležitost aby se štěně zastavilo, trochu cukne provazem a současně dá povel k zastavení. Jiným povel, případně malým trhnutím za provaz, vyzve štěně k pohybu (zatím pro tento povel stačí nějaká neurčitá samohláska nebo souhláska, protože později se začne rozlišovat zda má vyběhnout vpravo, vlevo, k ovcím nebo od nich. Stejně jako povel k přivolání, tak povely k zastavení nebo k uvedení do pohybu by měly být laskavé.

ODHÁNĚNÍ, CIT PRO VZDÁLENOST

Odhánění a cit pro vzdálenost je vlastně to první, co Stefan cvičí u ovcí na volném prostranství. To už se věk psa často blíží k jeho prvním narozeninám. Ovšem pozor, na volném prostranství štěně začíná cvičit až když dobře zvládne povel LD v ohradě.

Jak to tedy dělá? Ovce vypustí volně na louku. Pak přijde se psem, kterého vede na vodítku u nohy, na „hranici tlaku“ a psa zastaví. Nechá ho malou chvíli stát a pak s ním popojde vpřed. Velmi důležité je, aby se, když se ovce rozejdou, pes zastavil! Až se zase ovce zastaví, pes může jít. Jde o tzv. „ROZPOJENÍ a SPOJENÍ vláčku“. Tím psa učí vycítit ten okamžik, kdy se má zastavit.

Hranice tlaku se pozná podle toho, že ve stáde některá ovce hýbne hlavou nebo jinou částí těla. Když ovce začnou odcházet nebo utíkat, byla hranice tlaku překročena a je třeba se k ovcím přibližovat pomaleji. Ovce jsou od přírody tvorové nedůvěřiví, šelem jako je pes se bojí. Mají zorné pole tak velké, že raději budou utíkat než se bránit. Když se ale šelma přiblíží nebezpečně blízko, otočí se k ní a začnou si hlídat, aby je neuločila, nebo se dokonce začnou bránit. Kdyby nás honil vlk a byl daleko, tak budeme utíkat. Když se moc přiblíží, tak se budeme bránit. Když se byť jen jedno zvíře začne bránit, je třeba odvolat psa, couvnout nebo odejít. Na to, aby se pes se vzpurnou ovcí začal prát, je v systému postupného výcviku ještě dost a dost času.

Pro zajímavost uvádím, že nás Stefan proháněl po louce skoro tři hodiny (využil toho, že si psi stejně potřebovali odpočinout a přes poledne bylo docela vedro) a učili jsme se pást ovce bez psů (hráli jsme si na psy). To jsme teprve na vlastní kůži poznali jak máme na pohyby jednotlivých ovcí a celého stáda reagovat.

TÝMOVÁ PRÁCE

I týmová práce a sebeovládání se musí učit. No a jak jsem pochopil, jejich zvládnutí je jeden z nejdůležitějších momentů ve výcviku psa pro pasení ovcí.

Do téhle doby se ve výcviku pracovalo tak, že já jsem šéf a ty, pse, musíš poslouchat. Nebyli jsme tým. Nyní se pes musí naučit pracovat spolu s člověkem, relativně samostatně. Stefan opět připne psa k osmimetrové šňůře a jde s ním k ovcím. Pes ale už nejde u nohy, ale několik metrů před ním. Zpočátku mu dovolí jeden až dva metry, později o trochu dál, nikoliv však dál než na šest metrů. Vše jistí šňůrou. Jakmile chce pes rychleji, stejným tlakem jaký vyvine pes ho ztrhne zpět (to znamená trhnutí není nutné přehánět). Malým trhnutím šňůrou také psa upozorňuje na to, že se již přiblížil na hranici tlaku a je třeba zastavit.

Opět se dlouhodobě cvičí cit pro vzdálenost od ovcí. Nejdříve se buduje na malém stádu. Postupně se počet ovcí mění, mění se ovce a mění se prostředí. Cvičí-li se tato vlastnost dlouhodobě u stejných ovcí a ve stejném prostředí, je to velká chyba. U jiného stáda pak pes většinou pracuje až příliš blízko a trvá hodně dlouho než pochopí, proč před ním ty ovce tak utíkají.

Když už si je ovčák skoro jistý, že pes v sobě dokáže potlačit touhu ovce honit a přibližuje se k nim plíživým pohybem, šňůru pustí a jde kousek za psem. Pasou spolu. Postupně pak mění styl. Sám se zastaví a pes jde dopředu nebo psa zastaví a dojde až k němu, později i před něj. Pasou spolu. Pak nechá psa jít pomalu k ovcím a sám se od stáda a od psa vzdaluje do boku. Pasou spolu. Opět se přiblíží k psovi a přejde na jeho druhou stranu. Pasou spolu.

NEPOSILOVAT NĚKTERÉ INSTINKTY K PASENÍ

Dobry ovčácky pes se zastaví na povel LD ve vteřině a obrátí se směrem k ovcím s tím, že brzy očekává další povel. Když povel dlouho nepřijde, pes si začne dělat co sám chce. Probouzí se tak a posiluje v něm INSTINKT ODPOVĚDNOSTI ZA STÁDO. Říká se: „všeho s mírou“. Pokud pes instinkt odpovědnosti za stádo má, není třeba ho posilovat.

Nejsilnějším instinktem pro pasení stáda čehokoliv je BALANC. Pes se instinktivně pohybuje na druhé straně stáda než je ovčák. Vyráží-li ovčák obloukem vpravo, pes udělá totéž. Nikdy by se tak nesetkali. Tímto jednoduchým manévrem lze stádo odvézt kamkoliv. Je stále mezi ovčákem a psem. Vycvičený pes však stádo vodí sám, člověk mu dává povely z dálky. Stefan tvrdí, že 90 % času drží psa mimo balanc a jen 10 % na něm, tak zvaně na dvanáctce (podle hodinových ručiček, na šestce je ovčák, uprostřed stádo a pes na dvanáctce). Dalším silným instinktem ovčáckého psa je PŘIHNÁNÍ STÁDA k ovčákovi. Pokud tento instinkt hned od počátku neusměrníme, pes vyběhne ke stádu, oběhne ho, vyplaší a žene cvalem k ovčákovi - to v lepším případě. Oběhnutí stáda má být prostorné, aby se stádo nevyplašilo. Naučit psa vykonávat tento úkon bývá při výcviku jeden z největších oříšků.

SEBEOVLÁDÁNÍ

No a teď přijde ten moment, kterým mě Stefan dostal. Co když ovce začnou utíkat? Když se tak stane, můj pes ztratí hlavu, vyběhne za stádem a marně je mé volání, ačkoliv v jiném případě má přivolání téměř perferntní. Stefan mi poradil. Když ovce utečou, tak to ignoruj, ony se zastaví. Na to je hezké jedno staré přísloví ovčáků z Austrálie: „Nech ty ovce utíkat, stejně jsme na ostrově!“

Vlastně jsem ten nešvar mého psa zavínil já. Postupoval jsem při výcviku příliš rychle a nepracoval jsem s vycvičenými ovcemi. Vycvičené ovce se drží pohromadě a hlavně v těsné blízkosti ovčáka. Ten je pro ně ten hodný - zlý je pes. Když jsem přivedl psa na pastvinu a chtěl zahájit výcvik, musel jsem se nejprve k ovcím co nejvíce přiblížit. Jakmile už to vypadalo, že se rozeběhnou, vypustil jsem psa, aby je přivedl. To bylo naprosto špatně. Stejně tak není dobré když pes, pokud se ovce rozeběhnou, vyběhne aby je „zachránil“. Je třeba učit se zareagovat včas a psa upozornit, že má zůstat v klidu. Někdy se to musí pes i jeho páníček učit hodně dlouho. Pokud se ovce daného psa bojí, přivedou se k němu pomocí jiného, lépe vycvičeného psa.

Sebeovládání je také o tom, kdy má člověk přestat. Pes musí mít pořád v očích jiskru, musí ho to bavit. Ovčák se musí naučit rozpoznat křivku soustředění psa a těsně před vrcholem skončit. To bývá tak za 10 minut soustředěné práce.

Říká se sice, že práce se má skončit úspěchem a pořádnou odměnou. Když se ale nevede některý cvik zvládnout a již to trvá moc dlouho, skončí se cvikem, který pes dobře ovládá nebo se prostě se psem odejde, ovšem bez pochvaly.

PRAXE, PRAXE, a zase PRAXE

Něco jiného je výcvik a něco jiného práce. Dostat psa do pracovní upotřebitelnosti nebývá lehké. PILOVÁNÍ STYLU trvá mnoho měsíců. Cvičí se většinou u několika ovcí, ale pracuje se s velkým stádem. Pes musí poznat že u 300 hlavého stáda je mu houby platné být na 12 (držet balanc), protože s nimi nehne. Navíc je nebezpečné takto pouštět psa, když ovce mají jehňata. U většího stáda musí pes umět „zametat“ (běhat ze strany na stranu), některou ovci vystrašit (naznačit kousnutí), případně některou ovci i štípnout, aby se stádo pohnulo. Při soutěži je by to mohl být důvod k diskvalifikaci. Když má pes pást více ovcí, musí se naučit poslouchat i na větší vzdálenost.

Při praxi se pes učí POUŽÍVAT MOZEK. Takže Stefan psy nejprve cvičí na malé skupině zhruba deseti ovcí. Pak se psem pracuje se stádem 50 až 300 ovcí. Když už si je jistý, že pes tento takové větší stádo ovcí bez problémů zvládá, začne s ním sportovat (závodit). Zkoušky a soutěže (trialy) pak probíhají opět u malého stáda, většinou pěti ovcí.

Pozvánka na pasení do Francovy Lhoty

V loňské roce se specializovaného školení pro pokročilé se Stefanem se zúčastnilo celkem 8 psů a několik posluchačů bez psů. Na zkoušky vloh spojené se školením pro začátečníky přijelo celkem 30 zájemců. Zkoušky vloh udělal psi i takových plemen jako chodský pes, keplie, Flanderský bouvier.

I letos, ve dnech 6.-8.7., proběhne na chalupě u Štanců nedaleko Francovy Lhoty školení v pasení ovcí v podobném stylu jako v loňském roce. Povede ho opět Stefan Schmidt z Německa. Na neděli pořadatelé navíc připravují první ročník trialu O Valašský pohár. Na své si přijdou i ti, kteří budou chtít jen prověřit u svého psa vloh pro pasení.

V letošním roce bude počet pokročilých zájemců o pasení opět limitován, maximálně 12. Na zkoušky vloh jsou vítáni, stejně jako vloni, zájemci z řad začátečníků, majitelů psů všech ovčáckých plemen, nejen borderek. Sledujte stránky www.bcccz.cz a www.schok.cz v sekci PASENÍ. Jsou na nich podrobnější informace a propozice všech akcí v pasení.

Garantem akce ve Francově Lhotě, jakož i všech ostatních akcí demonstrujících ovládnání ovčáckých psů v pasení ovcí, je český Border collie klub (BCC CZ). Osobou odpovědnou BCC CZ za organizaci akcí v pasení (hlavní vedoucí všech akcí, garant) jsem já. Na moji adresu se posílají všechny přihlášky na pasení (písemně poštou nebo emailem): Radko Loučka, 561 85 Česká Rybná 39, loucka@dibaq.cz. Informace lze podávat i telefonicky: 608552218, 465676084.

Za organizaci každé akce má ještě zodpovědnost osoba z místa pořádání akce (vedoucí akce), pořadatel. Pořadatelem akce ve Francově Lhotě je Veronika Štanclová, 721 733 595. Ta podá na požádání podrobnější údaje například o ubytování, možnostech stravování a podobně.

Pro všechny akce platí ŘÁD ZKOUŠEK A SOUTĚŽÍ V OVLÁDÁNÍ OVČÁCKÝCH PSŮ, který vydala Kynologická jednota ČR a schválili ho ČMKU a ÚKOZ. Jeho text je k dispozici na www.bcccz.cz a www.schok.cz v sekci PASENÍ. Již platí v nezměněné formě od 1.9.1999. Bude ho však nutné aktualizovat. Za tím účelem je svolána na sobotu 24.3. do Brna schůzka rozhodčích v pasení. Druhý květnový víkend se pak v Silůvkách u Brna uskuteční školení rozhodčích, instruktorů a pořadatelů akcí v pasení. Školitelem bude mimo jiné i Marion Fuchs z Rakouska. Nový návrh řádu zkoušek a soutěží v pasení tam bude dopracován a doufám, že i schválen, aby mohl být předán ke schválení KJ ČR, ČMKU a hlavně ÚKOZem.

A ještě dodám jednu informaci: Úspěšné absolvování zkoušky pasení ZPOP1 a vyššího stupně nejméně na 61 bodů opravňuje u vybraných plemen psů k podání žádosti o velký pracovní certifikát (viz Dokument ČMKU: Závazné pokyny k udělování výkonnostních titulů - A3e). Ten opravňuje na výstavě k zařazení psa do pracovní třídy. Žádá se o něj u KJ-ČR Brno, Anna Čechová, U hvězdárny 968/3, 337 01 Rokycany. Na tuto adresu je nutné poslat protokol o vykonané zkoušce, kopii PP a poplatek 100 Kč. Zkouška vloh ZVOP neopravňuje k vydání žádného certifikátu.

Pozor změna oproti avizu akcí v minulém čísle časopisu Psí sporty.

Školení v pasení ovcí spojené se zkouškami vloh a práce, které se mělo konat ke konci května se přesouvá o týden. Bude o víkendu 19.-20.5. Vyhověli jsme tak Polákům, kteří naplánovali zkoušky i farmářskou soutěž

v pasení ovcí na 26.-27.5. ve Wroclawi. Navíc ohlásili zkoušky a trial 1 a 2 na 1.-2.09. v Chybie. Informace o jejich akcích podává Bozena Czempas:

Závěr

Příště představím Roba Garligeru ze Severního Irsku, posuzovatele trialů ISDS, který nás v roce 2006 navštívil na farmě Jitky Látalové v Koclířově a trochu si prověřil několik psů ve výcviku pasení. V Koclířově se bude letos konat mistrovství ČR v ovládní ovčáckých psů v pasení. Bude to poprvé společná akce České asociace ovčáckých psů (ČAOP) a Klubu pracovních ovčáckých psů (KPOP). Tak k tomu povídání přidám i pozvánku na tuto významnou akci.